

Friluftsliv på landet

Slutrapport

Pia Heike Johansen, Lektor ph.d. ved Syddansk Universitet, Center for Landdistriktsforskning
Annette Aa. Thuesen, Lektor ph.d. ved Syddansk Universitet, Center for Landdistriktsforskning
Jens Kaae Fisker, lektor ved Universitetet i Stavanger, Institutt for medie- og samfunnsfag

Alle rettigheder forbeholdes Center for Landdistriktsforskning (CLF). Mekanisk eller fotografisk gengivelse af denne REPORT eller dele heraf er uden skriftligt samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er uddrag til anmeldelser.

© Syddansk Universitet, Esbjerg og forfatterne, 2023.

Center for Landdistriktsforskning

CLF REPORT 86/2023

ISBN 978-87-94345-49-1

Pia Heike Johansen
Center for Landdistriktsforskning
Syddansk Universitet
Degnevej 14
DK-6705 Esbjerg Ø
Tlf.: 6550 4224
E-mail: piaj@sam.sdu.dk

Annette Aagaard Thuesen
Center for Landdistriktsforskning
Syddansk Universitet
Degnevej 14
DK-6705 Esbjerg Ø
Tlf.: 6550 4225
E-mail: aat@sam.sdu.dk

Jens Kaae Fisker
Institutt for medie- og samfunnsfag
Universitetet i Stavanger
N-4036 Stavanger
E-mail: jens.k.fisker@uis.no

Forskningsprojektet LUP på friluftliv på landet er støttet af Friluftsrådet. Projektet periode 2018-2022

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1. Baggrund	4
1.2. Forskningsspørgsmål og formål	6
2. Metode	6
3. Tre vinkler på friluftsliv på landet	8
3.1 Vinkel 1 - Friluftsliv i et landligt hverdagslivsperspektiv	9
3.1.1 <i>Indledning</i>	9
3.1.2 <i>Friluftsliv og lokalisering af natur og landskab</i>	10
3.1.3 <i>Friluftsliv på landet og betydningen af dyr</i>	11
3.1.4 <i>Friluftsliv på landet og rytme</i>	12
3.1.5 <i>Friluftsliv, hverdagsliv og sociale medier</i>	13
3.2 Vinkel 2 - Friluftsliv i et landligt foreningslivsperspektiv	14
3.2.1 <i>Indledning</i>	14
3.2.2 <i>Friluftsliv aktive foreningers aktiviteter</i>	15
3.2.3 <i>Organiseret friluftsliv og fællesskab</i>	15
3.3 Vinkel 3 - Friluftsliv på landet i et mikro-politisk perspektiv	18
3.3.1 <i>Indledning</i>	18
3.3.2 <i>Størst fokus er på faciliteter, ruter, aktivitetsdage og events</i>	20
3.3.3 <i>Prioritering af gode vilkår for de lokale, at understøtte fællesskaber og forskønne lokalområdet</i>	21
3.3.4 <i>Naturskønne områder, velegnethed til natur- og friluftsliv aktiviteter, fred og ro</i>	21
3.3.5 <i>Fremme af livskvalitet, sundhed, omdømme og stolthed</i>	22
3.3.6 <i>Forskelligt syn på lokalrådets rolle alt efter eksistens eller ej af landsbyplan</i>	22
4. Konklusion og anbefalinger	24
Referencer	25

1. Indledning

1.1. Baggrund

I 2018 blev der iværksat en større undersøgelse af friluftslivet hos den del af befolkningen, som bor på landet. Undersøgelsens overordnede mål var at afklare, indholdet og organiseringen af lokale frivillige natur- og friluftaktiviteter og hvilke aktører der sætter sådanne i værk og med hvilke motiver.

Undersøgelsens relevans skal ses i lyset af, at 35 procent af Danmarks befolkning bor i en yder- eller landkommune. Af disse bor 45 procent (907.999 personer (Statistikbanken, by2)) i en landsby, en samling af huse eller i det åbne land. Det er disse godt 900.000 personer og deres friluftsliv, som undersøgelsen fokuserer på. Udgangspunktet tages altså meget lokalt i små samfund på landet, som har tradition for en høj grad af selvorganisering og frivillighed.

Denne slutrapport opsummerer de vigtigste resultater fra undersøgelsen. Opsummeringen foretages med udgangspunkt i tre videnskabelige artikler, som tilgår undersøgelsens forskningsspørgsmål og formål på forskellig måde. De tre artikler er publiceret i de tre internationale tidsskrifter: 1) Environment and Planning C: Politics and Space, 2) Rural Sociology og 3) Geoforum. Desuden indgår der i opsummeringen en række ikke-publicerede resultater fra analyser foretaget i forbindelse med udarbejdelsen af de tre artikler.

Baggrunden for opstarten af undersøgelsen var resultater fra en telefonspørgeundersøgelse foretaget i 2017 i tre mindre lokalsamfund i henholdsvis Ringkøbing-Skjern, Jammerbugt og Skive Kommune. De viste, at for 91 procent af de adspurgte, betød lokalområdets natur og landskab rigtig meget i hverdagen, og 66 procent opfattede sig som naturmennesker. Undersøgelsen viste dog, at der var et uudnyttet og stort potentiale for, at landfolk kom mere ud i naturen, idet kun omkring 40 procent af de adspurgte angav, at de eksempelvis benyttede sig af de lokale stier mindst en gang om ugen.

Det uformelle sociale liv spiller en stor rolle på landet og er en central faktor for at skabe fælles identitet og livskvalitet i hverdagen, mens det sociale liv i byer er mere 'kontraktligt' knyttet til et allerede defineret interessebåret fællesskab. De mere ad hoc og uformelle initiativer er også vigtige drivere i det lokale frivillige engagement i friluftaktiviteter på landet. Telefonspørgeundersøgelsen i de tre lokalsamfund i Ringkøbing-Skjern, Jammerbugt og Skive Kommune viste f.eks., at 81 procent af de adspurgte talte med andre fra lokalsamfundet dagligt eller flere gange om ugen. Det ledte til, at vi i denne undersøgelse af friluftsliv på landet antog det som vigtigt indledningsvist at afklare de uformelle initiativer og det uformelle engagement i natur- og friluftaktiviteter, herunder også de sociale mediers rolle heri. Eksempelvis kunne man finde følgende opslag på en landsbys Facebookside i Odsherred Kommune:

Hvordan går det med Kløverstierne? Sidst jeg hørte noget, var at en arbejdsweekend d. 30.4 2016 skulle udsættes til efter sommeren i 2016. Siden er der ikke sket så meget. Der skulle også være nogle skilte (jeg har i hvert fald set billeder af dem), men de er ikke kommet op. Er det noget, som vi på en eller anden måde kunne få gang i? Der er måske også støttemuligheder til etablering af stier, se links i kommentarfelterne (Slået op d. 19.9.2017).

Er der nogen, der ved, hvem man skal henvende sig til, hvis man godt kunne tænke sig en ny sti i Ulkerup skov? Jeg har i 16 år godt kunnet tænke mig en sti, der er til at gå/cykle (evt. ride) på i skovens sydlige ende, der kunne forbinde den lille p-plads ved Lestrupvej med Bøgevej i den østlige del. Så kunne man nemlig gå/cykle (ride) en lille/stor rundtur med udgangspunkt fra p-pladsen. Som det er nu er det svært, da stien mod vest er spærret på grund af havørnens rede, og så kan man kun komme ligeud ad Teglværksvej og skal samme vej tilbage. Der er lidt sti nu, men den er overhovedet ikke egnet til at gå/cykle på - er fuldstændig ufremkommelig (Slået op d. 15.9.2017).

Sikke skønt vejr i Odsherred i dag. Lad os håbe på lige så skønt vejr d. 18. september 2017, hvor vi tager turen ud i vores smukke natur på hesteryg. Skal du med? (Slået op d. 10.9.2017).

Krydser fingre for at solen skinner i morgen - 10.08.17 - der er sommeryoga ved Nordstrand Camping kl. 09.30. (Slået op d. 9.8.2017).

Efter et veloverstået FIO-marked i weekenden er vi allerede ved at gøre klar til næste arrangement :-). I weekenden løber Geopark Festival 2017 af stablen. Her har vi også en finger med i spillet, idet vi åbner op for dørene til arrangementet "gourmet i geoparken". Der er stadig få ledige pladser tilbage, så skynd jer at få tilmeldt jer, hvis det kunne have interesse! (Slået op d. 27.7.2017).

Eksemplerne ovenfor viser, at det lokale frivillige engagement handler både om adgangsforhold, fælles ture ud i naturen og om læring i naturen.

Selvom det uformelle spiller en central rolle, er der også mange landsbyer, som vælger at sætte flere ord på, hvad de ønsker for deres lokalsamfund, og hvordan de vil arbejde for det. De sammensætter lokale udviklingsplaner (LUP'er) i forskellige former. LUP'er er særligt kommet på dagsordenen efter strukturreformen som en måde at samle kræfterne og skabe retning for landdistriktsudviklingen i lokalsamfundene på det subkommunale niveau - ofte sogneniveauet eller flere sogne sammen (Thuesen, 2017; Thuesen og Ditlevsen, 2015). De lokale udviklingsplaner – nogle steder kaldet landsbyplaner – beskæftiger sig med en bred palet af temaer. Ofte er et af de dominerende temaer, hvordan man lokalt kan forbedre natur- og friluftsoplevelser gennem arrangementer og adgangsveje i naturen. I et uddrag fra et lokalsamfunds LUP står eksempelvis:

Vi ønsker at lære vores børn at færdes i naturen og lære dem at 'stresse ned' og finde den ro som naturen kan byde på som balance til en fortættet og digital verden. Vi ønsker at bevare og udvikle tilgængeligheden i form af markveje, diger, udsigtspunkter, udsigter – dvs. mulighed for offentlig respektfuld adgang til private arealer (...) Vores inspirationsdag bød på en stribe konkrete ideer til naturprojekter. Vi har brug for kommunens bistand til vurdering af disse ideer, før vi arbejder videre. (Skrave Udviklingsplan, side 8).

Vores observation af, at tematikker om natur- og friluftsliv inddrages i LUP'er, førte til, at vi i friluftslivsundersøgelsen udover den uformelle organisering og kommunikation og kommunikationen via sociale medier (f.eks. Facebook, Twitter, Instagram, landsbyhjemmesider) også valgte at undersøge, hvordan natur- og friluftsliv på landet indgår som en tematik i udviklingen af LUP'er.

1.2. Forskningsspørgsmål og formål

Det overordnede forskningsspørgsmål, som søges besvaret i denne slutrapport, er; *hvad forstår landdistriktsbefolkningen ved friluftslivsaktiviteter og hvilken betydning har det for deltagelsen i og organiseringen af friluftslivsaktiviteter?*

Besvarelsen af dette spørgsmål kvalificerer forskningsfagligt en række anbefalinger til indsatser i landdistrikter for at øge landbefolkningens engagement og deltagelse i organiserede friluftslivsaktiviteter.

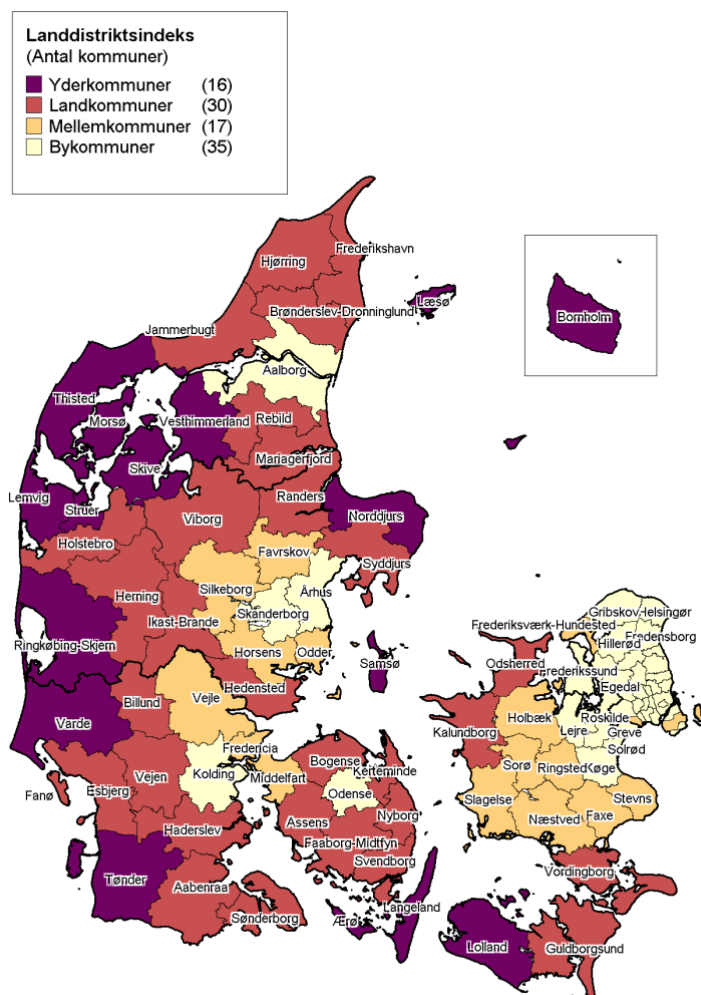

2. Metode

Undersøgelsen anvender henholdsvis kommune- og sognegrænser i definitionen af landdistrikter. Kommuneafgrænsningen anvendes i forbindelse med udsendelsen af spørgeskemaer. Den baserer sig på inddeling i fire typer af kommunerne: 1) yderkommuner, 2) landkommuner, 3) mellemkommuner og 4) bykommuner. Inddelingen er foretaget med udgangspunkt i 16 socioøkonomiske og infrastrukturelle parametre og er udviklet i 2006 af Kristensen et al. for det daværende Direktoratet for FødevarerErhverv (DFFE). Hensigten har været at karakterisere kommunernes landdistriktsgad i forbindelse med tildelingen af midler fra EU's Landdistriktsprogram i Danmark. I undersøgelsen betragtes de 16 yderkommuner og 35 landkommuner i Danmark som landdistrikter. Figur 1 viser deres placering.

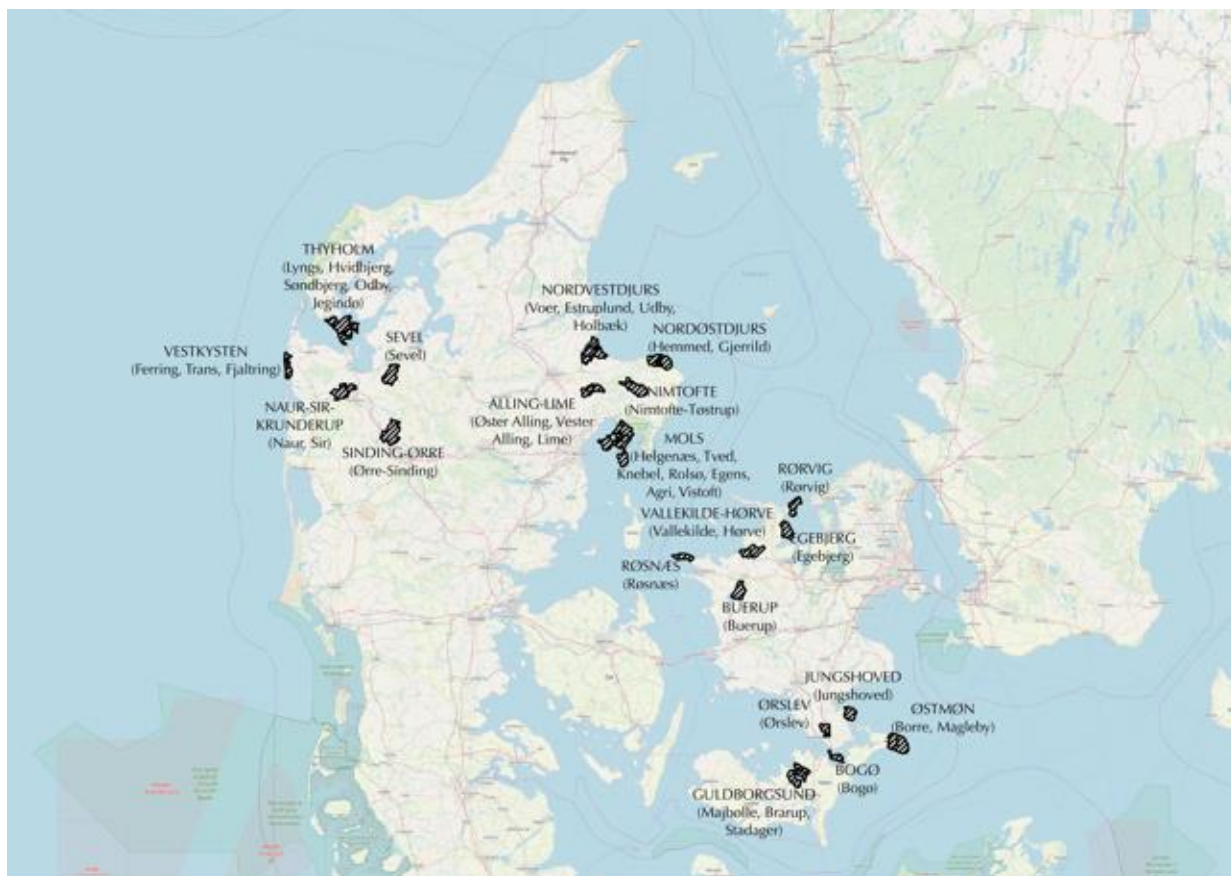
Hvor kommuneafgrænsningen af landdistrikter primært er defineret ved socioøkonomiske faktorer, er sogneafgrænsningen i undersøgelsen primært defineret ved en kombination af oplevede afstande og arealanvendelsen/bebyggelsesprocenten. Sognene blev opdelt i fire hovedtyper: 1) bysogne, 2) forstadssogne, 3) landsogne med landsbyer eller mindre byer og 4) landsogne uden landsbyer. I

undersøgelsen indgik udelukkende foreninger med adresse i sogne-type 3 eller 4. Sogneafgrænsningen bygger på en definition af landdistrikter udviklet af Johansen og Nielsen (2012) med det formål at give landboerne en stemme i debatten om forholdet mellem land og by.

Figur 1: Oversigt over land- og yderkommuner (Kristensen et al., 2016)

De tre artikler, der danner grundlag for slutrapporten, anvender på forskellig måde undersøgelsens datamateriale og metoderne til materialets indhentning. Metoderne vægter, at det lokale niveau og lokalsamfundets aktører er sat i centrum for dataindsamlingen. Der er anvendt kvantitative metoder i form af to spørgeskemaer til foreningsaktører i land- og yderkommuner. Der er desuden lavet en case-baseret telefonspørgeundersøgelse i 20 udvalgte lokalsamfund. Der er anvendt kvalitative metoder i form af desk-research efter baggrundsdata og data fra sociale medier i de 20 udvalgte lokalsamfund og i form af fotoetnografiske interview og feltarbejde. Der er foretaget dokumentanalyse af fem landsbyplaner udvalgt blandt de 20 lokalsamfund og efterfølgende gennemført fokusgruppeinterviews med lokalråds- eller borgerforeningsbestyrelse i de samme fem lokalsamfund. Til sidst er der afholdt to seminarer, hvor foreløbige resultater om friluftsliv på landet er diskuteret.

Figur 2: Oversigt over de 20 lokalsamfunds beliggenhed

Boks 1: Oversigt med undersøgelsens metoder

Telefonspørgeundersøgelserdata indhentet fra borgere i 20 udvalgte lokalsamfund

1. Spørgeskemadata indhentet fra foreninger i danske land- og yderkommuners ydersogne (frataget lokalråds- og borgerforeninger)
2. Spørgeskemadata indhentet fra lokalråds- og borgerforeninger i danske land- og yderkommuner
3. Baggrundsdata om 20 udvalgte lokalsamfund
4. Fotoetnografiske interview og feltarbejde
5. Social medie data fra social medie sider i 20 udvalgte lokalsamfund
6. Fem landsbyplaner indhentet blandt de 20 udvalgte lokalsamfund
7. Interview med lokalråds- eller borgerforeningsbestyrelse i de samme fem lokalsamfund
8. Aktionsforskningsworkshops på to seminarer

3. Tre vinkler på friluftsliv på landet

Præsentationen af de vigtigste resultater af den samlede undersøgelse er struktureret sådan, at først præsenteres friluftsliv på landet i et hverdagslivsperspektiv, derefter i et foreningslivsperspektiv blandt friluftsliv aktive foreninger og til sidst præsenteres friluftsliv på landet i et mikro-politisk

lokalrådsperspektiv. Præsentationen er efterfulgt af en kort opsummerende diskussion, der leder frem til en konklusion og anbefalinger til det videre arbejde med friluftsliv på landet.

3.1 Vinkel 1 - Friluftsliv i et landligt hverdagslivsperspektiv

3.1.1 Indledning

Der er inden for landdistriktsforskningen en stigende interesse for landboeres ret til selv at definere det rum og de aktiviteter, hvori deres hverdagsliv udfolder sig. Interessen indrammes af det teoretiske begreb 'rumlig retfærdighed' ('spatial justice'). Et centralt element for en undersøgelse med dette begreb for øje er et kritisk blik på, at det ofte er et *bymæssigt blik*, som definerer hverdagslivet og herunder også friluftsliv i landdistrikterne. For eksempel er spørgsmål i friluftslivsundersøgelser oftest rettet mod aktiviteter og organiseringsmåder som værende adskilt fra vores daglige rutine; noget, vi udøver væk fra hjemmet, og som indebærer transport til og fra aktiviteten. Dette er måske ikke altid virkeligheden i et landligt hverdagsliv, hvor beboerne bor tæt på naturen og i landskabet.

Omvendt hersker der en diskurs omkring en romantiseret fremstilling af hverdagslivet på landet. Den romantiske fremstilling er baseret på et idylliseret glansbillede af virkelighedens nuancer og realiteter. Selvom dette forskønnede billede ikke altid stemmer overens med den egentlige tilværelse i landdistrikterne, udelukker det ikke, at mange følelsesmæssige tilknytninger ofte beskrives i et tilsyneladende 'romantisk' sprog.

Begrebet om barokke landdistrikter har netop dette for øje. Frem for at anskue natur og landskab som et sammenhængende hele uden hensyntagen til dets enkeltkomponenter og aktiviteter, bryder den barokke tilgang natur og landskab og aktiviteter knyttet hertil op i enkelte sammenhørende bestanddele. På den måde erstattes den flygtige romantiserede forståelse af hverdagslivet på landet af et mere konkretiseret relationelt stedsbegreb. Ved at anskue relationer på et givent sted, får vi ikke blot mulighed for at analysere landligt hverdagsliv og de involverede friluftslivsaktiviteter; vi bliver også givet muligheden for at tildele landdistriktsagenter en mere individuel rolle.

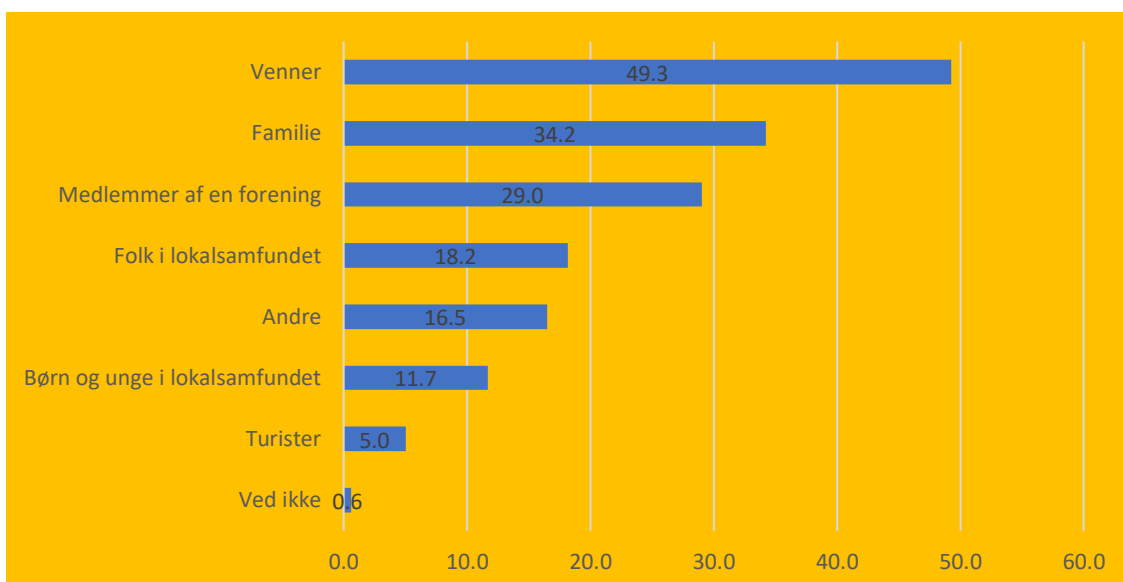
Med denne teoretiske rammesætning blev det undersøgt, hvori friluftsliv i hverdagslivet på landet består og hvordan det er organiseret. Rammen havde til formål at sikre, at landdistrikternes indbyggere med deres egen stemme blev prioriteret. Nedenfor opsummeres de fire resultater vedrørende hverdagsliv og friluftsliv på landet, der kunne udledes fra analysen.

3.1.2 Friluftsliv og lokalisering af natur og landskab

Fælles for informanternes besvarelser står beskrivelsen af natur og landskab som en omfavnende og stadig tilstedeværelse fremfor noget, man *tager ud til*. Man er i landskabet, i skoven eller ved havet, snarere end man tager ud til det. Dermed er naturen og landskabet mere en grundbetingelse i landboernes aktiviteter i dagligdagen, end den er en ramme for friluftslivsaktivitet, man kan vælge fra og til. Dette kunne iagttages blandt andet hos beboere i landdistrikter, der på trods af ikke at være udprægede friluftstyper, har en dybt forankret forbindelse til naturen som en uløselig del af deres hverdags rytmer og rutiner. Selvom de ikke udøver aktiviteter i naturen som sådan, udgør naturen deres umiddelbare omgivelser, i og med den er deres hjem. Set fra et landdistriktsperspektiv synes den velkendte natur-kultur dualisme at ophøre med at være meningsfuld. Når natur-kultur dualismen udbygges til også at være en arbejde-fritid dualisme, hvor friluftsliv er noget, man *gør* i sin fritid, når man ikke arbejder, svarer det heller ikke til landboernes hverdagsliv og opfattelse af friluftslivsaktiviteter. Friluftslivet ikke noget man *deltager i*, men snarere noget, man konstant *er en del af*, hvad enten man opsøger det eller ej. Man kan finde tilsvarende resultater inden for studier af kulturliv i landdistrikter. Også i den sammenhæng opleves deltagelsen gennem det at være en aktiv del af det, snarere end noget man deltager i, eller er tilskuer til.

Der er situationer, hvor friluftslivet bliver italesat som aktiviteter. Det er, når landboerne arrangerer friluftslivsaktiviteter for andre. Arrangementerne er dog oftest rettet mod familiemedlemmer og/eller venner og bekendte, og dermed bliver friluftslivet alligevel en slags integreret del af hverdagslivet, blot i forbindelse med særlige begivenheder. Det er kendt fra undersøgelser i livskvalitet på landet, at landboere finder stor glæde ved at vise de lokale natur- og landskabskvaliteter frem for familie og venner. Det gælder i særlig grad kvaliteter, som også kan spises. Så at arrangere fisketure, svampeture, bærplukning, urtesankning og lignende som friluftslivsaktiviteter for familie og venner ligger fint i forlængelse af resultaterne fra tilsvarende livskvalitetsundersøgelser. Figuren nedenfor viser svarene på spørgsmål i telefonsurveyen vedrørende, hvem landboere i 20 landsogne arrangerer friluftslivsaktiviteter for.

Figur 3: Fordeling af grupper, som respondenterne fra 20 landsogne arrangerer friluftslivsaktiviteter for (n=479)

Analysen viste også at andelen af landboere, som arrangerer friluftslivsaktiviteter for familien, er tæt forbundet med antallet af børn i husstanden. Der sker således en fordobling fra syv procent hos

respondenter uden børn til 14 procent hos dem med tre børn eller flere. Det samme mønster gør sig imidlertid også gældende for 'medlemmer af en forening' (henholdsvis syv og 12 procent) og 'børn og unge i lokalsamfundet' (henholdsvis to og syv procent). Tilstedeværelsen af børn i husstanden betyder altså ikke kun, at man er mere tilbøjelig til at arrangere friluft aktiviteter for egen familie, men også for andre i lokalsamfundet.

3.1.3 Friluftsliv på landet og betydningen af dyr

Friluftsliv for landboere involverer relationer til både husdyr, vilde dyr og kæledyr. På forskellig måde udgør relationerne et omdrejningspunkt i hverdagen og er med til at skabe en oplevelse af natur og landskab og berige et landligt friluftsliv. Husdyr som får, geder, høns og kvæg er med til at understøtte oplevelsen af landskabet og af årstiderne, og de er med til at skabe forståelse for naturlige processer som f.eks. forplantning, liv, føde og død. Relationer til kæledyr som f.eks. heste og hunde er med til at sikre hverdagslivets rutinemæssige ture i naturen.

Vilde dyr som f.eks. pindsvin, harer, rådyr og ræve skaber afbræk i hverdagen, som knytter landboerne tættere til natur og landskab og dermed også til stedet. Relationen består i en glæde over, at de samme vilde dyr vender rutinemæssigt tilbage. For eksempel en ugle, som flytter ind i laden hvert forår for at bygge rede, pindsvinet, som kommer forbi på terrassen hver aften hen over sommeren, eller rådyret, som hver morgen kigger sig omkring i haven. Relationen til vilde dyr består også i fascinationen af uventede møder med de samme dyr og fugle på gå-, cykle- og køreture i landskabet.

3.1.4 Friluftsliv på landet og rytme

Værdsættelsen af uberørt natur og vilde dyr står for informanterne ikke nødvendigvis i modsætning til værdsættelse af landbrugslandskabet. Frem for at opstille en dualisme mellem natur og menneskeskabt aktivitet, står de to snarere som samtidige enkeltdele, der sammen skaber en årstidens og døgnets rytme. Begge er en del af det hverdagslige i landområdet - på samme måde som informanterne ligeledes selv er en del af det. De enkelte bestanddele udgør på den måde et hele, hvori en hverdagslig rytme finder sted. Rytmen i sig selv består af daglige gentagelser og rutiner: hundens gåtur, dådyrets besøg i haven, hanens galen, solens opstigning og så videre.

Og netop i den hverdagslige gentagelse findes også muligheden for forskellen. Der vil altid være noget forskelligt i den daglige rytmes gentagelse. Ikke to dage vil være helt ens, men vil have sine egne, særprægede forskelle. På den måde er det i kraft af – og ikke på trods af – gentagelsen, at vi finder potentialet for forskellen. Denne rytme af gentagelse og forskel former det stabile og dog på samme tid omskiftelige fundament for hverdagen på landet, og den danner ramme for den måde, friluftsliv forstås.

3.1.5 Friluftsliv, hverdagsliv og sociale medier

Brugen af internettets sociale medier har for længst gjort sin indtræden som en fast del af langt de fleste menneskers hverdag. Vores undersøgelse viste, at også på landet er en del af kommunikationen borgerne imellem flyttet ind på de sociale medier. Friluftslivsaktiviteter planlægges, uploades, deles og *likes* i det online univers både før, under og efter de er blevet udført. Måden, hvorpå landboerne tilgår friluftsliv, har derfor ikke kunnet undersøges uden at kaste et blik på de sociale mediers indblanding. Undersøgelsen viste, at sociale medier var et nyt mødested – også om friluftsliv i lokalområdet.

Analysen frembragte to typer af friluftslivsaktiviteter, som deles på de sociale medier: de iscenesatte og de hverdagslige. Disse to typer opgaver udøves med afsæt i to rationaler: som *carework* eller som *sharework*.

Iscenesatte opgaver drevet af *carework* indeholder eksempler som årlige affaldsindsamlinger, fælles dyrkning, vedligeholdelse og oprettelse af vandre-/ cykel-/ ride-spor samt etableringen af nye anlæg af forskellig art. Iscenesatte opgaver drevet af *sharework* kommer frem i data med eksempler som *rewilding* og marker til blomster og guidede ture til lokalbefolkningen.

Hverdagslige opgaver drevet af *carework* vedrører eksempelvis påmindelser om affald og hundeeskrementer, rapporter om hærværk og forfald, insekter og blomster, foder- og ynglepladser for vilde dyr og planter. Daglige opgaver drevet af *sharework* er f.eks. opmuntring og gode råd til ture og (u)velkomne dyr f.eks. ræve i hønsegården.

Kombinationerne er en del af det landlige hverdagsliv med et integreret friluftsliv.

Boks 2: Social medie praksis om natur- og friluftsliv

Analysen frembragte to typer af friluftslivsaktiviteter som deles på de sociale medier: de iscenesatte rutiner og de hverdagslige rutiner opdelt på om de er givne af natur og traditioner eller skabte. De iscenesatte rutiner, der var givne af naturen og traditioner, var eksempelvis sommer- og vintersolhvervsfester, Høstbegivenheder, Nytårgåture, og At lukke kvæget ud. Eksempler på iscenesatte rutiner, som var skabte, var *maratonløb, gå & løb, mountainbike, kajaklektioner* og *dyrelivsvandreture*. De hverdagslige rutiner, der var givne af naturen og traditioner, var *solnedgange, solopgange, fuldmåner, stjerneklare nætter* (daglig cyklus) og *årstiderne* (årlig cyklus). Eksempler på skabte dagligdagsrutiner var *gåture, løb, ridning* og *shelterovernatning*.

Vi analyserede også glæder opdelt mellem om de var iscenesatte eller hverdagslige, og om der var tale om fremstillinger, der formidlede indtryk af eller udtryk om landlige steder. Iscenesatte glæder som formidlede indtryk fremstod i data som *billeder af begivenheder, sansning af natur* samt relateret til *yoga og træning*. Eksempler på iscenesatte glæder, som formidlede udtryk, var *natur og landskabskunst, scenekunst* (udendørs kor, teater, dans), *religiøs tilbedelse* (udendørgudstjenester) samt *surfing*. Hverdagslige glæder som formidlede indtryk kom frem i data som *naturkulturer, værdsættelse af stedkvaliteter, og hukommelse og nostalgi*. Daglige glæder som formidlede udtryk sås i data som *stabling af sten og maling på sten* (pandemi-relateret).

Mangfoldigheden og kombinationerne af de mange forskellige aktivitetsformer, som kommunikeres via de sociale medier, er en del af det landlige hverdagsliv, som undersøgelsen viser, er integreret med friluftsliv.

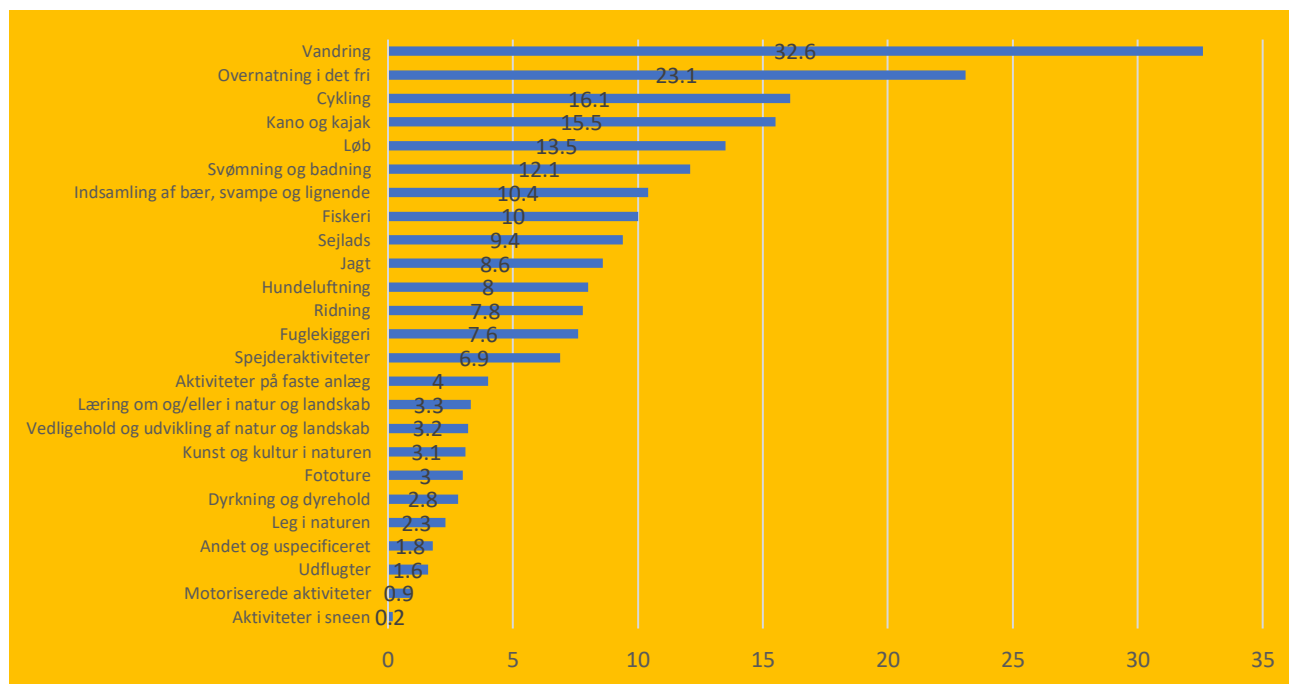
3.2 Vinkel 2 - Friluftsliv i et landligt foreningslivsperspektiv

3.2.1 Indledning

Det organiserede civilsamfund i Danmark ses ofte anvendt som en betegnelse for foreningsaktiviteter baseret på non-profit og frivilligt arbejde. Foreningerne har rødder i landdistrikterne med idrætsaktiviteter og andre interessebårne aktiviteter som omdrejningspunkt. Aktiviteterne udøves i højere eller mindre grad på faste anlæg som haller og boldspilbaner. Det er særligt i forbindelse med etableringen af disse anlæg, at landdistrikternes civilsamfund italesættes, som værende båret af særligt stærke fællesskaber organiseret i foreninger og via et stort frivilligt arbejde. Selvom etableringen af disse anlæg først og fremmest fandt sted op igennem 1970'erne, så har italesættelsen af disse initiativer ført til en forståelse og identitetsmarkør for noget særligt landligt og en særlig landlig 'kapital' blandt by- såvel som landboere. Dette selvom foreningslivet også i landlige sammenhænge oplever vigende engagement fra både ældre og yngre generationer.

Friluftslivsaktiviteter er defineret ved, at de finder sted i naturen og dermed ikke på de faste anlæg. Som vist ovenfor forstås friluftslivsaktiviteter for mange landboere som en integreret del af hverdagslivets bevægelser i landskabet. Det er dog alligevel relevant at undersøge, på hvilke måder det mere formelt organiserede civilsamfund tilgår friluftsliv og friluftslivsaktiviteter. Særligt set i lyset af behovet for en opdateret forståelse af, hvad den landlige kapital består af i en mere nutidig kontekst, hvor stadig flere landboere er til- eller tilbageflyttere fra større uddannelsesbyer, hvor den mere bymæssige forståelse af friluftsliv er forankret og integreret.

3.2.2 Friluft aktive foreningers aktiviteter

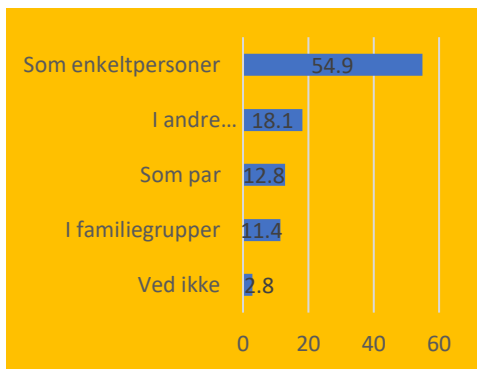

Figur 4: Forskellige typer af aktiviteter blandt foreninger som arrangerer friluft aktiviteter angivet i procent af foreninger, som arranger aktiviteten (n=1029) 2019.

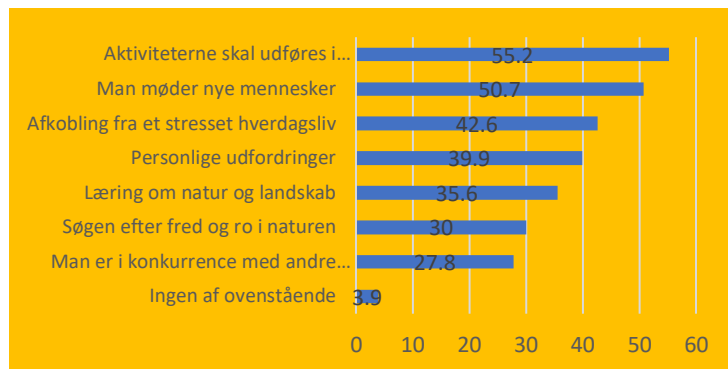
Undersøgelsen viste, at foreningslivet i danske landdistrikter arrangerer og organiserer et bredt udvalg af aktiviteter og arrangementer med tilknytning til natur- og friluftslivet, også selvom foreningen ikke har friluftslivsaktiviteter som primært interessefelt. De klart mest udbredte aktiviteter er vandring og overnatning i det fri, som henholdsvis knap en tredjedel og knap en fjerdedel af de friluft aktive foreninger er involverede i. Andre friluft aktiviteter, som det nævnes, at mellem 16 og 10 procent organiserer, er cykling, kajak- og kano, løb, svømning/badning og sankning af bær og svampe. I forhold til foreningslivets engagement i den lokale natur er det desuden værd at bemærke, at nogle respondenter også opfatter vedligeholdelse og udvikling af natur og landskab, som en natur- og friluft aktivitet i sig selv.

3.2.3 Organiseret friluftsliv og fællesskab

Et vigtigt omdrejningspunkt for det organiserede civilsamfund er det fællesskab, som etableres og konsolideres gennem planlægning og udøvelse af aktiviteterne. Undersøgelsen af landboernes engagement i at arrangere friluftslivsaktiviteter viste, at målgruppen for aktiviteterne primært var familie og venner. Fællesskabet i foreningerne er primært bygget op omkring de relationer, som skabes mellem de enkeltpersoner, som deltager. Knap 55 procent af respondenterne svarede, at deltagerne i friluftslivsaktiviteter kommer som enkeltpersoner. Undersøgelsen viste da også, at netop opbygningen og opretholdelsen af følelsen af at tilhøre et fællesskab er en vigtig begrundelse for at deltage i foreningsorganiserede friluftslivsaktiviteter (figur 6).

Figur 5: Deltagernes tilhørsforhold (n=1029).

Figur 6: Begrundelse for deltagelse i foreningsorganiserede friluftslivsaktiviteter vist i procent af respondenter som angiver den givne årsag (n=1029)

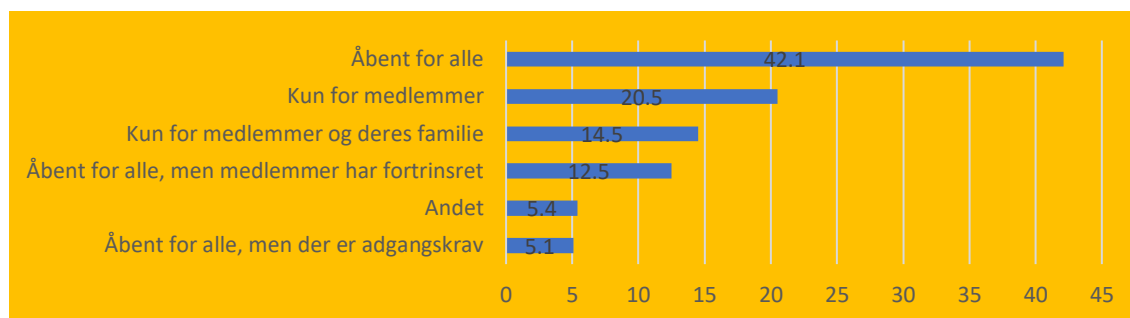
Hvorvidt deltagerne, der deltager som enkeltpersoner og deltagerne, der vægter fællesskab og det at møde nye mennesker højt, primært er enlige, kan ikke udledes af resultatet. Men det viser, at deltagerne, som kommer som par og som familier, også vægter fællesskabet højt blandt årsagerne til deltagelsen i foreningsbårne friluftslivsaktiviteter. Fællesskabet er i høj grad lokalt, da friluftslivsaktiviteter arrangeret af foreninger primært udøves i lokalområdet (81 procent svarede dette), og det primært er lokale, som deltager i aktiviteterne (68 procent svarede dette). Et andet argument for, at foreningerne understøtter det hverdagslige friluftsliv, er, at friluftslivsaktiviteter, som udbydes, langt hen ad vejen er åbne for, at alle kan deltage, uanset om de er medlem af foreningen eller ej.

Når foreninger i landdistrikterne tilbyder friluftslivsaktiviteter, er det således ikke ualmindeligt, at tilbuddet er åbent for andre end medlemmerne af foreningen. Det kan der være flere årsager til, men en væsentlig årsag er, at demografien går i retning af, at mange lokalsamfund på landet har oplevet en affolkning eller forskydning i demografien, således at der bor færre børnefamilier. Dette er

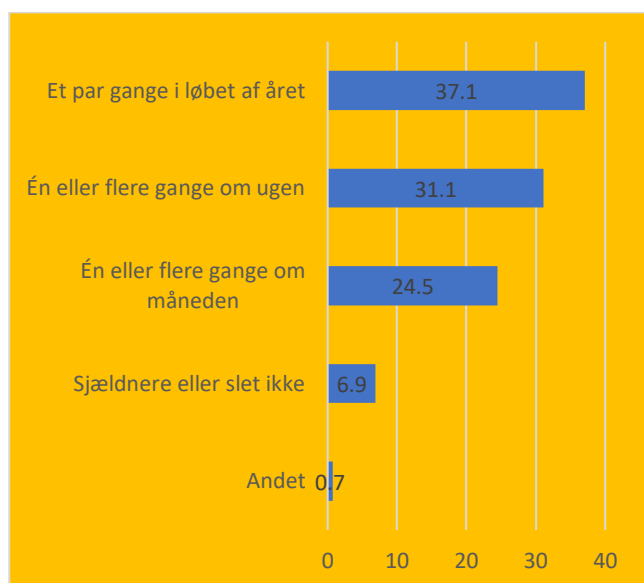

parallelt med, at mange offentlige og private organisationer som f.eks. skoler og købmænd er lukket ned. Det betyder, at mange børn og deres forældre opnår større tilknytning til deres 'skoleby', og i mindre grad til det sted, de bor. Deres sociale relationer bliver spredt over et større område, og de får vanskeligere ved at opretholde netværk i lokalsamfundet. Foreningerne er med til at opretholde og styrke tilknytningen til 'bostedet' og til at understøtte netværksdannelsen på tværs af alder og interesser. Denne rolle varetager de bedst ved at holde tilbud åbne for mange, og samtidig sikrer de, at der er større tilslutning til friluftslivsarrangementer. Lukning af institutioner og den demografiske udvikling har nemlig også haft indflydelse på medlemstilslutningen til det lokale foreningsliv.

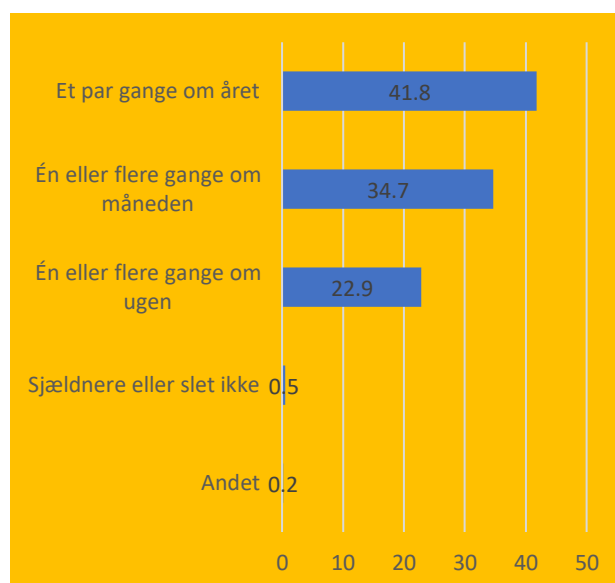

Figur 7: Adgang til foreningernes natur- og friluftslivsaktiviteter (n=1029).

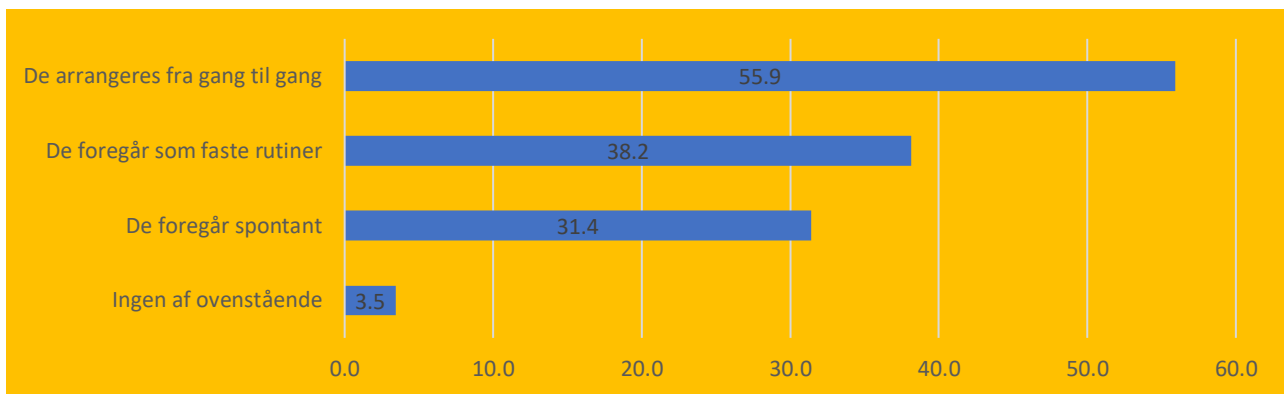
Det er et fåtal af foreningerne i landdistrikter, som er direkte orienteret mod friluftsliv. Alligevel tilbyder stort set alle foreninger friluftslivsaktiviteter mindst et par gange om året, og flertallet mindst et par gange om måneden. Endnu mere udbredt er det, at medlemmer fra foreningen arrangerer forskellige friluftslivsaktiviteter. Nærheden til natur og landskab gør det enkelt at arrangere friluftslivsaktiviteter som et supplement til de aktiviteter, foreningen i øvrigt tilbyder. F.eks. vil fodboldholdets træning involvere en løbetur i den nærliggende skov eller strikkeklubben involvere ture langs grøftekanter for at sanke planter til farvning af garn. Den skarpe inddeling mellem, hvad som foregår i natur og landskab, og hvad som foregår på faste anlæg og indendørs, udlignes på den måde. Det er kendetegnende at aktiviteter arrangeres ad hoc og fra gang til gang, både når det gælder foreningernes arrangementer og når det gælder medlemmernes planlægning.

Figur 8: Hyppigheden af foreningernes natur- og friluftslivsaktiviteter (n=1029).

Figur 9: Hyppigheden af medlemsarrangerede natur- og friluftslivsaktiviteter (n=608).

Figur 10: Karakteristik af de medlemsarrangerede natur- og friluftaktiviteter (n=608).

3.3 Vinkel 3 - Friluftsliv på landet i et mikro-politisk perspektiv

3.3.1 Indledning

En lokal udviklingsplan er et styringsværktøj beliggende mellem bottom-up landsbyinitiativer og det formelle kommunale planlægningssystem. Lokale udviklingsplaner i Danmark har ingen juridisk status, er sjældent integreret i den lovpligtige planlægning, og de er meget forskellige i indhold og form. Planerne kan fungere som fokus for opbygning af lokalsamfundets styringskapacitet, samtidig med at de hjælper bredere myndighedsstrategier. Undersøgelsen viste, at de lokale udviklingsplaner fungerer som et formidlingspunkt mellem lokalsamfund og eksterne offentlige og private natur- og friluftaktører.

90 procent af lokalråd med en lokal udviklingsplan gav udtryk for, at deres lokale udviklingsplan inddrager friluftsliv og andre aktiviteter i den lokale natur. Vi argumenterer for, at halvformelle planlægningsprocesser, som lokale udviklingsplaner er udtryk for, kan forstås som en del af en neo-endogen tilgang til forvaltning af landdistrikterne. Den neo-endogene tilgang omhandler forandring,

der kommer indefra, og tilgangen til styring er karakteriseret ved en høj grad af personligt ansvar. Yderligere er der en klar forventning om, at landdistrikterne delvist udvikles på baggrund af lokale ressourcer og lokal deltagelse og kobling op til eksterne aktører. Med andre ord er der ikke tale om en topstyring uden involvering af lokale med fingeren på pulsen. I EU-regi kommer dette til udtryk gennem fondsmidler og puljer, som f.eks. LAG, som lokale foreninger, selvejende institutioner og mindre virksomheder kan søge. På kommunalt plan ses det f.eks. i tilskyndelsen til udarbejdelse af lokale udviklingsplaner.

Lokale udviklingsplaner kan således ses som udtryk for styring gennem fællesskaber opstået som en del af en mikro-politisk styring. Dette er naturligvis en enorm løs form for styring og organisering, der baner vejen for en inddragelse af ganske forskelligartede aktører såsom virksomheder, organisationer, borgere, foreninger og uformelle fællesskaber. Borgerne formår igennem en sådan mikro-politisk styring at komme til orde og få del i magten ved netop at trække på deres netværk. Fra deres stedbaserede ståsted kan de sætte nye konstellationer og samarbejder i værk, som de officielle myndigheder ikke formår at skabe. At disse samarbejder netop, ikke er baseret i officielle myndigheder, er således til deres fordel.

Boks 3: Eksempel på natur og friluftsliv i udviklingsplanen for Fjaltring-Trans 2017-2019

Landsbyplanen fra Fjaltring-Trans er meget kortfattet på blot en A4-side. Man er enedes om at ville udbygge eksisterende vandrestier, så de i højere grad forbinder landsbyen, vandrehjemmet og området ved Høfte Q til glæde for både lokale og turister. Herudover ønsker man en forbedret samlingspladsplads og en forbedret skiltning, således at vandrestierne bliver synlige og tilgængelige for alle med eksempelvis madpakkespots.

Planen for områdefornyelse 'Områdefornyelsesprogram for Fjaltring-Trans-Ferring' leverer penge til gennemførelsen af nogle af A4-arks-planens skitserede indsatser. Områdefornyelsesplanen er udarbejdet af Lemvig Kommune i november 2019. I denne plan deltager landsbyen Ferring også. Der er blandt andet fokus på gennemførelse af nye stisystemer, som skal forbinde landsbyerne til brug for lokale og turister.

Områdefornyelsesplanen indeholder historiske beskrivelser af lokalområderne, herunder også deres naturmæssige kendetegn og betydningen for lokalområderne af den nære beliggenhed til Vesterhavet gennem historien. Områderne omkring Ferring og Fjaltring benævnes som turistmæssige kraftcentre og lokalcentre, der understøtter større turistområder. Der er i landsbyerne en uderelateret friskole, en forening for en rulleauna, overnatningsmuligheder, et aktivt kulturliv osv. Områdefornyelsesplanen nævner ideer om stisystemer, pladسدannelser og kunst. Det er besluttet, at man via planen skal gennemføre indsatser vedrørende lukning af huller i Vestkyststien, udvalgte andre stiltag og nye eller opgraderede samlingssteder, f.eks. etablering af en naturlegeplads/motorikbane.

Et kendetegn ved tilblivelsen af de lokale udviklingsplaner er, at kommunerne anbefaler og forsøger at overtale lokale fællesskaber til at udarbejde planerne. Med andre ord er det oftest det officielle magtapparat, der både tilskynder og forventer, at lokale borgere deltager i udviklingen af det lokale område, og at de dermed også har ansvar for det.

Når tilskyndelsen bliver accepteret, betyder det ikke blot, at de lokale borgere tager en pose penge og udfører de projekter, kommunen billiger. I stedet viser undersøgelsen, at der finder en mere kompleks proces sted, hvor borgerne forsøger – og lykkes med – at få mikro-politisk indflydelse og derved ændre myndighedernes processer til egen fordel. Derfor er det afgørende at forstå, at forvaltning af landdistrikterne ikke blot er noget, der tvinges ned over hovedet på de lokale, men at det i højere grad end generelt antaget, er formet af borgere selv.

Magtforskydningen rykkes derved fra officielle myndigheder til organiserede borgere, hvis magtpositioner på papiret ikke er udpræget stærke. Som kompensation for deres manglende

magtposition viste undersøgelsen, at borgerne generelt set griber til værks ved f.eks. 1) at være strategisk selektive i forhold til hvornår de vælger at spille efter reglerne, 2) at reducere myndighederne til at bestå af udvalgte enkeltpersoner, og 3) at bevare en elastisk, løs og uformel organisering af lokale initiativer, som forbliver uigennemsigtig for udefrakommende. Borgerne i landdistrikterne gør altså til dels, som der forventes af dem, hvilket er stærkt sammenhængende med, at det er nødvendigt, hvis de skal have del i fondsmidler. Det baner vejen for, at borgerne kan tage del i mikro-politisk styring.

3.3.2 Størst fokus er på faciliteter, ruter, aktivitetsdage og events

Lokalråds arbejde med natur- og friluft aktiviteter handler i højest grad om etablering og vedligehold af faciliteter, etablering og vedligehold af ruter i landskabet og aktivitetsdage og andre events. Lokalrådsmedlemmer med en landsbyplan laver - i højere grad end lokalområder uden en landsbyplan - naturudvikling og genopretning, etablering og vedligehold af ruter, politisk interessevaretagelse på det strategiske plan, samarbejde med lodsejere samt informationsmateriale. Dette skyldes ikke nødvendigvis udelukkende, at lokalsamfundet har en lokal udviklingsplan, selvom en sådan plan kan medvirke til, at der etableres dialog og sættes ting på dagsordenen på en anden måde, end hvis man ikke har en lokal udviklingsplan. Det kan også være udtryk for, at lokalsamfundene, som har en lokal udviklingsplan, har en anden lokalsamfundskapacitet, og dermed vælger at fokusere anderledes.

Boks 4: Eksempel på natur og friluftsliv i udviklingsplanen for Naur-Sir 2008

I landsbyplanen 'Udviklingsplan for Naur-Sir 2008' er planens natur- og friluftsmæssige fokus rettet mod udvikling af naturområdet Sir Lyngbjerg som et fyrtårn for området. Det skrives, at: "Vi vil udnytte de muligheder, der ligger i vores natur – og vi deler gerne mulighederne med andre".

Sir Lyngbjerg har historisk været et græsningssted, folkeligt samlingssted for foredragsmøder og folkefester og øvelsesplads for den lokale skyttekreds. I slutningen af 1800-tallet blev området tilplantet af et aktieselskab. På tidspunktet for landsbyplanens udarbejdelse i 2008 anvendtes området rekreativt, og det beskrives i landsbyplanen, at der er stisystem, kælkebakke og udsigtstårn, og at Holstebro Kommune og Holstebro Museum i 2003 udpegede Sir Lyngbjerg som et bevaringsværdigt kulturmiljø.

Der er tanker i planen om, at Sir Lyngbjerg kan anvendes på nye måder og i øget omfang også til gavn for andre end lokalområdet og andre end kommunens borgere. Her nævnes muligheden for nye stier og for at genoplive gamle folkelige traditioner for området som et mødested. Samlet forventes det at kunne medvirke til at brande Naur-Sir området.

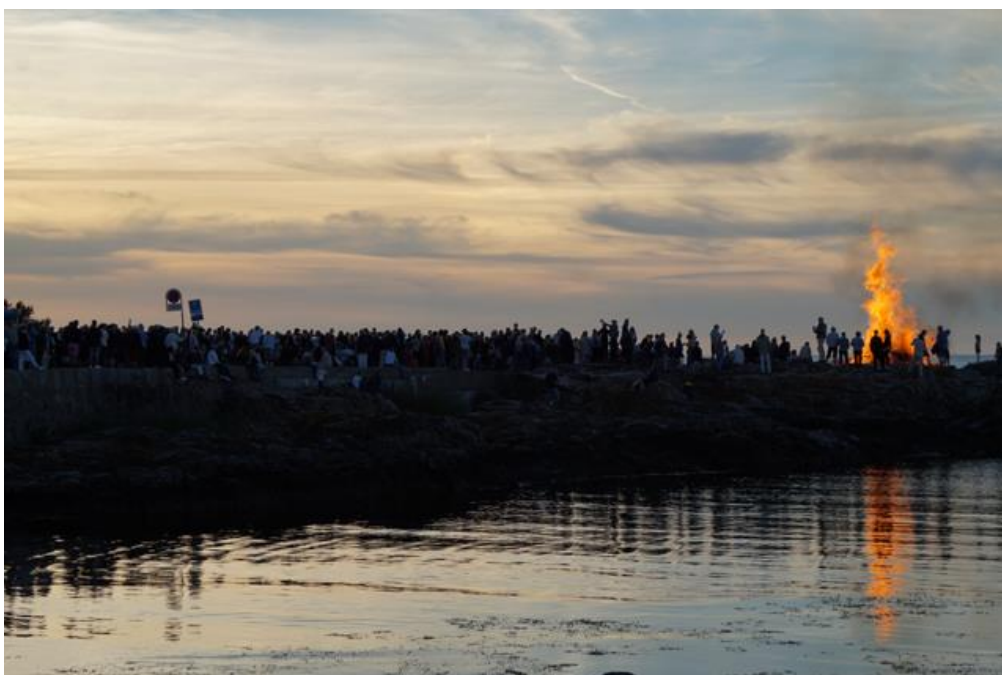
Der er noteret, at der skal laves bedre adgangsforhold til Sir Lyngbjerg fra Krunderup, Skovholt/Sir, skolen, Lyngbjergcentret osv. Allerede eksisterende trampestier skal synliggøres med skiltning og anden formidling om vandremulighederne i området.

Det står beskrevet i planen, at borgerforeningen vil indkalde plantageejerne og kommunen til møde og sammen med dem diskutere synliggørelse af stiforbindelser i/til plantagen.

Udover Sir Lyngbjerg beskrives lokalområdet som et udpræget landområde i varieret terræn med store og små landbrugsejendomme og husmandssteder. Af andre emner af betydning for natur- og friluftaktivitet nævnes, at der er problemer med tung/hurtig trafik, at et legepladsområde mangler vedligeholdelse, og at de lokale borgere nævner muligheden for, at de kan overtage vedligeholdelsen af en gravhøj selv fra kommunen.

3.3.3 Prioritering af gode vilkår for de lokale, at understøtte fællesskaber og forskønne lokalområdet

Generelt gælder det for både lokalråd uden en lokal udviklingsplan og lokalråd med en lokal udviklingsplan, at de i deres arbejde prioriterer temaet 'at skabe gode vilkår for dem, der bor i lokalområdet' højest, når de arbejder med natur- og friluftaktiviteter. Det anden mest angivne tema i deres arbejde med natur- og friluftaktiviteter er for alle lokalråd 'at understøtte fællesskabet' og 'at forskønne lokalområdet'. Lokalråd uden en lokal udviklingsplan prioriterer 'understøttelse af fællesskabet', 'at opretholde mødesteder' og 'at udvikle foreningslivet' en anelse højere end lokalsamfund med en lokal udviklingsplan. Lokalråd, der har en udviklingsplan, prioriterer i højere grad 'at forskønne lokalområdet', 'at skabe bosætning', 'at sikre livskvalitet i hverdagen', 'at understøtte det lokale turisterhverv' og 'at sikre en hensigtsmæssig landskabsudvikling'.

3.3.4 Naturskønne områder, velegnethed til natur- og friluftaktiviteter, fred og ro

Generelt oplever lokalrådene deres område som værende naturskønt, velegnet til natur og friluftaktiviteter, givende mulighed for fred og ro samt værende let tilgængeligt for alle og med gode faciliteter for natur- og friluftaktiviteter. Naturområderne bliver brugt af mange, som ikke er bosiddende i lokalområderne, men meget få lokalråd anser, at de lokale naturområder er overrendt af friluftsudøvere. Lokalsamfund uden en lokal udviklingsplan synes i lidt højere grad, at naturen og landskabet er tilgængeligt for alle, og at det hovedsageligt er de lokale, der bruger naturen, mens lokalsamfund med en lokal udviklingsplan i lidt højere grad svarer, at folk kommer langvejs fra for at bruge naturen i området, og at faciliteterne er gode.

Boks 5: Eksempel på natur og friluftsliv i planen for Egebjerg 2016-2017

I Pixi-udgaven af landsbyplanen for Egebjergområdet er der skitseret ideer til natur- og friluftrelaterede aktiviteter og indsatser. Det drejer sig om forskønnelsesinitiativer, herunder opstilling af skraldespande og indsamling af affald. Men det handler også mere overordnet set om en ide om at udarbejde en landskabsplan, så forskellige landskabsinteresser kan blive tilgodeset, herunder plantning af træer.

Det fremstilles i planen, at naturen er særlig i området og præger den særlige lokale livsstil, som man anser som årsag til, at folk flytter til området. Man ønsker at skabe opmærksomhed om naturen og livsstilen og øge tilgængeligheden til naturen.

Der skal være naturoplevelser for alle, flere naturlegepladser, guidede ture, og træhoteller nævnes som en mulighed. I det hele taget ønsker man at forbedre kyst- og fjordoplevelserne i området samt planlægge aktiviteter i relation til cykel- og vandrestier (Kløverstier) i området. Det fremhæves, at cykelstier bør etableres med et ligeligt mål om trykthed og adgang til naturoplevelser.

Herudover skrives der om muligheden for at udvikle et landbrugsfællesskab, styrke udeundervisningen på skolen gennem etablering af et udekøkken samt udvikling af Egebjergs status som energilandsby.

3.3.5 Fremme af livskvalitet, sundhed, omdømme og stolthed

Omkring tre fjerdedele af lokalrådsrespondenterne er meget enige i, at natur- og friluftaktiviteter 'fremmer livskvaliteten' og 'er sundhedsfremmende'. Natur- og friluftaktiviteter anses for knap to tredjedele at fremme lokalrådets omdømme, at skabe lokal stolthed (53 procent svarer dette), at tiltrække besøgende (48 procent svarer dette), at skabe nye mødesteder (46 procent svarer dette) og at skabe øget bosætning (39 procent svarer dette). Hvad angår 'fremmer livskvaliteten', er andelen, der har svaret meget enig, lidt højere for respondenter med en lokal udviklingsplan end for respondenter uden en lokal udviklingsplan. Der er også flere med en lokal udviklingsplan, der er meget enige i, at natur- og friluftaktiviteter 'tiltrækker besøgende', 'fremmer området omdømme' og 'skaber lokal stolthed'.

	Har en LUP	Har ikke en LUP	Ved ikke om der er en LUP	Total 371
	%	%	%	%
Natur- og friluftaktiviteter skaber sammenhold (n=182)	48,8	49,5	48,9	49,1
Natur- og friluftaktiviteter skaber lokal stolthed (n=196)	56,5	45,0	55,4	52,8
Natur- og friluftaktiviteter fremmer lokalrådets omdømme (n=220)	64,7	55,0	54,3	59,3
Natur- og friluftaktiviteter fremmer livskvaliteten (n=271)	77,1	69,7	69,6	73,0
Natur- og friluftaktiviteter skader vores natur og landskaber (n=17)	4,7	3,7	5,4	4,6
Natur- og friluftaktiviteter skaber øget bosætning (n=143)	40,6	39,4	33,7	38,5
Natur- og friluftaktiviteter skaber konflikt om benyttelse af natur og landskab (n=16)	2,9	4,6	6,5	4,3
Natur- og friluftaktiviteter tiltrækker besøgende (n=179)	51,2	42,2	50,0	48,2
Natur- og friluftaktiviteter skaber nye mødesteder (n=169)	44,7	46,8	45,7	45,6
Natur- og friluftaktiviteter er sundhedsfremmende (n=277)	75,3	75,2	72,8	74,7

Tabel 1: Hvor enig er du i følgende udsagn opgjort på LUP-eksistens (andel, der har svaret 'Meget enig')

3.3.6 Forskelligt syn på lokalrådets rolle alt efter eksistens eller ej af landsbyplan

Lokalrådsrespondenterne blev også spurgt til, hvilken rolle de mente, at de ideelt set bør spille i forhold til friluftslivet. Hvis der ses på svarkategorien 'Formulere en plan for landskabsudvikling' ses igen forskelle mellem gruppen af respondenter med og uden en lokal udviklingsplan. Her angiver 39 procent, som har en landsbyplan, at det er en rolle, man bør spille, mens andelen er 18 procent for

gruppen uden en udviklingsplan. Omvendt mener 9 procent uden en lokal udviklingsplan, at friluftslivet ikke er et område, lokalrådet bør involvere sig særligt i, mens det tilsvarende tal for respondenter med en lokal udviklingsplan er under 1 procent.

	Har en LUP	Har ikke en LUP	Ved ikke om der er en LUP	Total 371
	%	%	%	%
Tage initiativ til etablering af faciliteter, ruter og lignende (n=268)	82,4	63,3	64,1	72,2
Være bindeled mellem lokalsamfundet og kommunen (n=310)	87,1	81,7	79,3	83,6
Være tovholder på friluft aktiviteter (n=135)	41,2	36,7	27,2	36,4
Mobilisere frivillige (n=228)	64,7	61,5	55,4	61,5
Formulere en plan for landskabsudvikling (n=105)	38,8	18,3	20,7	28,3
Det er ikke et område, vi bør involvere os særligt i (n=17)	0,6	9,2	6,5	4,6
Andet (n=20)	4,7	6,4	5,4	5,4

Tabel 2: Hvilken rolle mener du ideelt set, at I bør spille i forhold til friluftslivet opgjort på LUP-eksistens og i alt

Samlet indikerer resultaterne, at lokalrådsmedlemmer, som har udarbejdet lokale udviklingsplaner, svarer anderledes end lokalrådsmedlemmer, der ikke arbejder med lokale udviklingsplaner. Der er en tendens til en mere institutionaliseret, strategisk målorienteret tilgang til natur- og friluftsliv hos lokalrådsmedlemmer, der har en lokal udviklingsplan. Om det skyldes den lokale udviklingsplan, eller at der generelt er forskel på lokalråd med og uden en lokal udviklingsplan, kan vi dog ikke konkludere på. Det indikerer dog, at der er forskel på, i hvilken grad lokalrådene har greb om den mikro-politiske magt og interesserer sig for den.

4. Konklusion og anbefalinger

Indledningsvist blev følgende forskningsspørgsmål rejst: *Hvad forstår landdistriktsbefolkningen ved friluftslivsaktiviteter og hvilken betydning har det for deltagelsen i og organiseringen af friluftslivsaktiviteter?*

Undersøgelsens resultater blev belyst fra tre vinkler: hverdagslivets friluftsliv, foreningslivets friluftsliv og en mikro-politisk vinkel på friluftsliv. Samstemmende resultater fra alle tre vinkler er, at friluftslivsaktiviteter er en integreret del af hverdagen, idet de kan forstås som alle aktiviteter, der foregår udendørs, og idet 'udendørs' generelt ses som det omgivende landskab og dets spor af kultur og natur.

De friluftslivspraksisser, som finder sted i hverdagslivet på landet, er grundlæggende for valget af bosætning. Imidlertid gør praksissernes lidt vage og lidt diffuse karakter det vanskeligt at oversætte til politiske procedurer og planlægning. Undersøgelsens resultater viser, at et bymæssigt blik, hvor friluftsliv er en adskilt praksis, som foregår i fritiden og væk fra hjemmet, ikke vinder genklang i en landlig kontekst. Et sådant resultat peger på vigtigheden af at indramme undersøgelser af friluftsliv sådan, at de henvender sig til både byboere og landboere. Ellers er der en stor sandsynlighed for, at resultater vedrørende friluftslivsaktiviteter, organisering og hyppighed ikke bliver retvisende og skaber et forkert billede i komparative undersøgelser af udøvelsen af friluftslivsaktiviteter på landet og i byerne. Dette bliver ikke mindst vigtigt ved initiativer, der skal fremme friluftslivet generelt, idet der kan opstå en risiko for, at disse initiativer alene udvikles til 'dem som ikke har deres hverdag' i områderne. I sådanne tilfælde risikerer landdistrikterne at blive udviklet som en form for 'legeplads' for de byboere, der trænger til et afbæk i deres hverdag. Derved tilsidesættes både stemme og behov for beboerne i landdistrikterne.

Foreningerne arrangerer friluftslivsaktiviteter, også selvom det ikke er deres primære aktiviteter. Der er flest som deltager i aktiviteterne som enkeltpersoner, og aktiviteterne har i højere grad et fællesskabsorienteret fokus og en orientering mod at møde nye mennesker. Arrangementer er oftest åbne for at alle kan deltage og arrangementerne planlægges i høj grad ad hoc og fra gang til gang både af medlemmerne selv og af foreningen. Foreningerne er med til at opretholde og styrke tilknytningen til 'bostedet' og til at understøtte netværksdannelsen på tværs af alder og interesser. Denne rolle varetager de bedst ved at holde tilbud åbne for mange, og samtidig sikrer de, at der er større tilslutning til friluftslivsarrangementer.

Undersøgelsen af de mikro-politiske processer, der finder sted i lokalrådene og blandt lokalråd med og uden en lokal udviklingsplan, viser, at lokalråd med en lokal udviklingsplan i lidt højere grad har eksterne aktører i deres fokus, når de arbejder, end lokalråd uden en lokal udviklingsplan. At 'afgive' en del af de mikro-politiske styringsprocesser til lokale borgere og deres lokalråds- og borgerforeningsorganiseringer er vigtigt, da foreningerne har adgang til en dyb, lokal viden, som kan bidrage til en mere holistisk beskæftigelse af den lokale forvaltning med dertil hørende opbygning af tillidsvækkende relationer. Når dette sker, skal man have blik for, at de lokale organiseringer har forskellig institutionaliseringsgrad og grad af strategisk målrettet fokus, og at lokale udviklingsplaner som et mikro-politisk værktøj kan have tendens til at trække opmærksomheden hen imod eksterne aktører i højere grad end det ses hos lokalsamfund uden lokale udviklingsplaner.

Anbefalingerne er rettet til aktører inden for policy og planlægning for friluftsliv.

Boks 6: Anbefalinger

- Indram undersøgelser af friluftsliv sådan, at de henvender sig til både byboere og landboere.
- Initiativer, der skal fremme friluftslivet på landet, skal rettes til dem, der bor der, de skal være fleksible, og de skal indeholde elementer af uformel læring.
- Udnyt at mikro-politiske processer omkring lokale udviklingsplaner i høj grad inddrager natur- og friluftaktiviteter som en tematik.
- Vær opmærksom på og diskuter graden hvorved formalisering af natur- og friluftslivsaktiviteter i lokale udviklingsplaner skal orientere sig: A mod udefrakommende eller dem, der bor i lokalområdet.
- Udnyt at naturfaglig viden blandt lokalbefolkningen matchet med egentlige natur- og dyrelivsmæssige hverdagslivsoplevelser kan give afsmittende effekt for fastholdelse af tilflyttere til lokalområderne.
- Understøt lokalsamfunds brug af sociale medier som en ny form for mødested og kommunikationsplatform for spredning af lokal viden.

Referencer

Fisker, J. K., Johansen, P. H., & Thuesen, A. A. (2022). Micropolitical Practices of Multispatial Metagovernance in Rural Denmark. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 40(4), 970-986. <https://doi.org/10.1177/23996544211057088>

Fisker, J. K., Johansen, P. H., Jensen, M. T., & Thuesen, A. A. (2022). Performing Rurality in Online Community Groups. *Rural Sociology*. <https://doi.org/10.1111/ruso.12436>

Johansen, P. H., Fisker, J. K., & Thuesen, A. A. (2021). 'We Live in Nature All the Time': Spatial Justice, Outdoor Recreation, and the Refrains of Rural Rhythm. *Geoforum*, 120, 132-141. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2021.01.025>